

Szilágyi Krisztina: Az ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskola épülete

A kezdetek

Az ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskolát 1872-ben azzal a céllal alapították, hogy az intézmény a leendő középiskolai tanárok felkészítését szolgálja. Az iskola kezdetben igencsak mostoha körülmények között működött: 15 éven át bérházak helyiségeiben folyt az oktatás.

Bartal Antal, az iskola első igazgatója ezen másfél évtized alatt többször fordult Trefort Ágostonhoz, az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszterhez azzal a kéréssel, hogy az intézményt mielőbb megfelelő épületben helyezze el. Trefort többször ígéretet tett, hogy gondoskodni fog az iskoláról, míg végre 1886-ban ténylegesen megkezdődhetett az építkezés.

A gimnázium építésével a minisztérium Jan Bobula szlovák származású magyar építésszt bízta meg, akinek – ugyan már elismert építész volt - pályáján ez volt az első állami megbízása. Bobula neoreneszánsz palotát álmodott a Trefort utcai saroktelekre, mely egyszerű, nem hivalkodó, de mégis tiszteletet parancsolóan távolságtartó. Az épület azonban nem csak funkciója miatt lett ilyen, Bobula ugyanis nem kedvelte az indokolatlan díszítéseket.

Az alacsony költségvetés is annak lehetett köszönhető, hogy az épület tervezésekor a letisztultságra törekedett. Trefort rendkívül elégedett volt a végeredménnyel, különösen azért, mert Bobula nem használta fel a rendelkezésére álló pénzüsszeget (a minisztérium 215.000 forintot irányzott elő a gimnázium építésére, az országgyűlés azonban csak 180.000-t szavazott meg, Bobula pedig csupán 150.000 forintból építette fel azt).

Az épület átadására 1887. október 2-án került sor, ekkor a gimnázium mellett az Országos Közoktatási Tanács és a Tanárvizsgáló Bizottság is itt kapott helyet, melyek 1906-ig működtek itt. Az épület a Trefort utca 8. számú saroktelken épült: végig alapincézett, kétemeletes téglapalota. Az átadáskor teteje túlnyomó részt angol, kisebb részt ebonitpalával volt fedve, falai nyers téglafalak.

A főhomlokzatot három egyenlő részre osztotta a közepén elhelyezkedő rizalit. A rizalit középső részén helyezkedik el a főkapu, melynek két oldalán egy-egy sudarasodó, dór pilaszter áll. A kapu ívmezőjében ablakot helyeztek el. A szemöldökpárkány alatt, a képszékben máig olvasható a felirat: Magyar Királyi Tanárképző Gyakorló Főgymnasium.

Az első emelet ablakai mind félköríves, téglakeretes ablakok könyöklőpárkánnyal. A rizalit ablakai az eredeti épületen a második emeleten is ilyen módon lettek kiemelve, ám ez a harmadik emelet ráépítésekor (1963-65) eltűnt, nyomáról máig árulkodnak az ablakok feletti világosabb téglák. Valószínűleg ekkor, vagy a második világháború alatti épületkárok kiküszöböléseként a háború után tűntek el az első és a második emelet sarkán lévő termekből a Trefort utcára néző ablakok, melyek helyét befalazták, így ma a jobb szárny emeletein csak 4-4 ablak található, az eredeti emeletenkénti 6-6 ablak helyett.

A főhomlokzat középrizalitjában az ablakközökben mindkét emeleten dór pilaszterek állnak, az emeleteket választópárkányok különítik el egymástól. Az átadás kori koronázópárkány sajnos ma már nem látható, a harmadik emelet ráépítésével teljesen eltűnt a rizalitról.

Az oldalhomlokzat a Szentkirályi utcára néz: rendkívül egyszerű, letisztult. Szinte csak a főhomlokzatnál már említett övpárkányok díszítik. Az épületnek a Szentkirályi utca felől is nyílt egy bejárata, melyen át az épületbe érkezve egyrészt közvetlen az udvarra lehetett kijutni, másrészt pedig a közoktatási titkár számára a földszinten kialakított lakást lehetett egyszerűen megközelíteni. Ez a félköríves téglakeretes kapu dísztelen, egyetlen éke az ívmező záradékköve volt.

Az oldalhomlokzat vízszintes tagolású, a nyíláskeretések emeletenként eltérőek. A földszint ablakai téglakeretes, záróköves, könyöklőpárkánnyal ellátott félköríves ablakok. A vízszintes ablakosztókat a harmadik kivételével minden emeleten tojássor díszíti. Az első

emelet ablakai szintén félkörívesek és téglakeretesek, van könyöklőpárkányuk is. A másodikon egyenes záródású ablakok vannak, ezek az előzőekhez hasonlóan téglakeretesek, könyöklőpárkánnyal szintén rendelkeznek. A harmadik emelet alig illeszkedik az eredeti épület képéhez: az ablakok elhelyezése követi az eredetiekét, formájuk azonban jóval egyszerűbb, teljesen dísztelen.

A főbejáraton belépve az épület egyetlen, ünnepélyes hatású lépcsőháza tárul szemünk elé. A lépcsőház kétkaros, a földszint és az első emelet közötti fordulóban egy dór oszlop áll. A lépcsőkarok korlátja bábos korlát, melyek alatt meander fut végig. A folyosók padlózata öntött padló.

A folyosó két fő szárnyra bontható: a Trefort utca felőli, illetve a Szentkirályi utcai szárnyban futó mellékfolyosóra. A folyosót félköríves záródású boltívek tagolják, melyek közül némely dór pilasztereken nyugszik.

Az épület átadásakor számos eltérést mutatott a mai megjelenéséhez képest. Az udvar felől két további ajtó nyílt, melyek közül az egyik a padlásra, a másik a pincébe vezetett. Az ajtók szögletesek, egyszerű kialakításúak voltak. Az iskolaudvar alakja igen előnytelen volt, mert a lépcsőház tulajdonképpen két részre osztotta azt. Az építéskor az udvar talaja kavicsos volt, néhány fa is állt rajta – ez tovább csökkentette az udvar hasznos területét.

(folytatás: Az első bővítés)